## SAÎD BİN CÜBEYR ( radıyallahü anh )

Tabiîn devrinde Kûfe'de yetişen müctehid imamların büyüklerinden. İsmi Sa'îd bin Cübeyr bin Hişam el-Esedî'dir. Künyesi Ebû Muhammed'dir. Ebû Abdullah-ı Kûfî de denir. Esed bin Huzeymeoğullarından Vâbile bin Hârisoğullarının azadlı kölesiydi. Doğum târihi bilinmemektedir. Aslen Kûfeli olup, bir müddet İsfehân'da kaldı. Sonra Irak'ın Sünbülân köyüne çekilmişti. Vefâtında 49 yaşındaydı, 95 (m. 713) senesinde Vâsıt şehrinde vefât etti. Şehir dışındaki kabri, ziyâretgâhtır.

Sa'îd bin Cübeyr, yüksek bir âlim ve büyük velîdir. Kendisine âlimlerin hazinesi denirdi. Çok ibâdet eder, çok ağlardı. Bu yüzden gözlerinin görmesi azalmıştır. Ramazan-ı şerîf gecelerinde, akşam namazını kıldıktan sonra, Kur'ân-ı kerîmi hatim eder, sonra yatsı namazını ve teravihi kılardı. Bir defa Kâ'be'nin içine girdi ve orada kıldığı namazın bir rekâtında Kur'ân-ı kerîmi hatim etti. Ayrıca her iki gecede bir hatim okurdu.

Zamanındaki âlimlerin en büyüklerindendi. Fıkıh ilminde yüksek bir mertebeye ulaşmıştı. Zamanındaki âlimler, fıkıh ilminin bir kolunda ihtisas sahibi iken, bu zât dînî hükümlerin bütün meselelerinde mütehassıs ve müctehid idi.

Abdullah İbn-i Abbâs'tan, Abdullah bin Zübeyr'den, Abdullah bin Ömer'den Ebû Sa'îd-i Hudrîden, Ebû Hüreyre'den, Ebû Mûsâ el-Eşari'den ve daha birçok Eshâb-ı kiramdan ilim almış, onların ders halkalarında yetişmiş büyük ve kâmil bir zâttır. Kendisine her meselede suâl edilen ve ictihâdına başvurulan bir müctehiddi. Abdullah İbn-i Abbâs ve Abdullah bin Ömer'den çok ilim almıştır. Hadîs, fıkıh, tefsîr ve kırâat ilimlerinde, O'nlardan çok rivâyette bulunmuştur. Bir defasında Abdullah İbn-i Abbâs kendisine şöyle buyurdu: "Ey Sa'îd! Sen de dîni meseleler de, soranlara cevap ver. Hatalı bir hükümde bulunursanız tashih eder, düzeltiriz. O da, "Ey İbn-i Abbâs, sizin huzûrunuzda dînî işlere karışmak benim haddim değildir" diye tevâzularını bildirmiştir. Ancak İbn-i Abbâs hazretlerinin gözleri a'mâ olup, göremez hale gelince, Sa'îd bin Cübeyr fetvâ işlerini üzerine alarak müslümanların dîni meselelerdeki müşküllerini halletmeye başlamıştır. Onun ilminin çokluğunu bütün âlimler ittifâkla bildirmişlerdir. Hadîs ilminde rivâyetleri çok meşhûr olup, sikadır (güvenilir, sağlamdır). Kütüb-i Sitte'de rivâyet ettiği hadîs-i şerîfler vardır. Kûfeliler, Abdullah İbn-i Abbâs'a bir meselede fetvâ sormaya geldiklerinde, onlara "Sizin aranızda İbn-i Ümmü Dihâmâ (yani Sa'îd bin Cübeyr)

yok mu?” derdi. Amr bin Meymûn onun ilmine olan ihtiyâcı bildirmek için şöyle dedi: “Yeryüzünde Sa’îd bin Cübeyr gibisi yoktur. Kendisinin ilmine herkes muhtaç olduğu bir zamanda vefât etti.”

Ebû Kâsım Taberî: “O, hadîs rivâyetinde sika (güvenilir) bir râvi, her meselede müslümanlara huccet (delîl) olan bir imamdır.”

İbni Hibbân, Kitabüs-Sikât’ında: “O, fâkih, çok ibâdet eden, (âbid), fazîleti çok olan (fâdıl), vera’ ve takvâ sahibi birisiydi.” Önceleri Kûfe kadılarından Abdullah İbn-i Utbe bin Mes’ûd’un kâtibiydi. Sonra Ebû Bürde bin Mûsâ el-Eş’arî’nin yanında bir süre kâtiblik yaptı. Bir ara Fırat nehrinin suladığı arazinin öşürlerini toplamakla görevlendirildi. Hakim bin Cübeyr bir gün kendisine uğramıştı. Diyor ki: O, âşirlere, “Yemekten neyiniz varsa getirin yiyelim” dedi. Onlar da getirdi ve beraberce yedik. Onlar Beytülmaldan yiyorlardı. O halde yedikleri helâldi.

Bir horozu vardı. Gece ibâdetine onun ötüşüyle kalkardı. Bir gece ötmedi. O da gece kalkamadı, horoza bedduâ etti ve horoz öldü. Üzüldü ve: “Bundan sonra hiçbir şeye bedduâ etmiyeceğim” diye yemîn etti.

Sa’îd bin Cübeyr çok Kur’ân-ı kerîm okurdu. Bazan bir âyet-i kerîmeyi tekrar tekrar okuyarak sabahlardı. Bir gece namazında Yasin sûresinin 59. “Ey günahkârlar! Bugün mü’minlerden ayrılın!” âyetiyle sabahlamıştır.

Ömrünü insanlara va’z ve nasîhat ile geçirmiştir. Günde iki kerre, sabah namazından ve ikindi namazından sonra mescidde va’z ederdi. Buyururdu ki, “Va’z ve nasîhati, her bakımdan kusursuz olan kimselerin yapması lâzım gelirse, kimsenin birşey anlatmaması icab ederdi.” Kimsenin yüzüne karşı kusurunu söylemez, nasîhati umûmî yapardı.

Hikmetli sözleri çoktur. İhlâs ile söyledikleri için kalblere tesir ediyordu. Buyurdu ki: “Yapılması emir edilen her vazîfe büyüktür.”

“Duâ yapılırken, manevî bir zevk veriyorsa, kabûl olacak demektir.”

“Allahü teâlâya itaat edip, emirlerini yerine getiren, Onu zikir ediyor demektir. Onun verdiği emirlere göre hareket etmiyen, ne kadar tesbih çekerse çeksin, ne kadar Kur’ân-ı kerîm okursa okusun, zikir etmiyor sayılır.” “İnsanların en çok ibâdet edeni, kalbini günahla yaralayıp, sonra tövbe eden ve bir daha yapmıyan, hatalı işlerini her hatırladıkta, iyi amellerini az ve eksik bulandır.”

“Dünya hayatından kaybettiğim hiçbir şeye üzülmem. Yalnız secde edemeden geçirdiğim vakitlerime üzülürüm.”

Emevî vâlilerinden Haccâc güvendiği bir kimseyi on kişi ile Sa’îd bin Cübeyr’i ( radıyallahü anh ) çağırmaya gönderdi. Bir rahibin kilisesine geldiler. Sa’îd bin Cübeyr’i o rahibten sordular. Rahib onlara yol gösterdi. Sa’îd bin Cübeyr’i secdede buldular. Selâm verdiler. Başını secdeden kaldırdı. Namazını bitirip selâmlarını aldı. Haccâc seni çağırıyor dediler. Allahü teâlâya hamd ve sena, Resûlüne ( aleyhisselâm ) salevât getirip on kişiyle beraber Haccâc’a gitmek üzere yola çıktılar. Rahibin bulunduğu kiliseye geldiler. Rahib onlara kilisenin etrâfında arslan ve başka yırtıcı hayvanlar olduğundan yukarı çıkmalarını söyledi. Sa’îd bin Cübeyr ( radıyallahü anh ) çıkmadı. Rahib, herhalde kaçmak istiyorsun? dedi. Hayır, kaçmak istemiyorum. Yalnız müslüman olmayanların evine girmek istemem, buyurdular. Yırtıcı hayvanlar seni parçalar dediler. Allahü teâlâ, beni onların zararından muhafaza etmeye kâdirdir. Sabaha kadar burada kalacağım, buyurdu. Rahib on kişiye: “Siz yukarı geliniz ve yaylarınızı kurup da sâlih kulu muhafaza etmek için bekleyiniz” dedi. Gece oldu. Rahib ve on kişi, canavarların gelip Sa’îd bin Cübeyr’e ( radıyallahü anh ) sürünüp gidip bir yerde oturduklarını, sonra aslanların da gelip aynı şeyi yaptığını gördüler. Rahib sabahleyin aşağı inip müslüman oldu.

Hapiste iken bir gece sabaha karşı, boynu vurulacağı haberini verdiler. Bekçilere: “Sabaha olacak işin haberi geldi. Beni şimdi salın, gideyim. Ölüm için hazırlığımı yapayım. Gelmez diye korkmayın, sabah erkenden gelirim” dedi. Bekçiler, kaçar diye korkmuşlardı. Aralarında ihtilâfa düştüler; sonra, doğruluğuna inananlar galip geldi, bıraktılar. Gitti, sabah erkenden geldi. Ölüm meydanına götürdüler. Vurulunca, başın üzerine düşeceği deriyi yaydılar. Cellâtlar geldi. Cellâtlardan müsaade alıp şu duâyı yaptı: “Allahım, benden sonra Haccâc’ı kimseye musallat etme!” O mübârek başı yere düştüğü zaman, iki defa “Lâ ilahe illallah” dedi. Üçüncüsünü demeye başladı, ama bitiremedi. Hasan-ı Basrî hazretleri, Sa’îd bin Cübeyr’in katledildiğini duyunca, “Eyvah! Doğudan batıya

kadar, ilmine, irfanına bütün müslümanların muhtaç olduğu değerli âlimi kaybettik” dedi. Daha sonra olacak oldu. Haccâc, yiyici illetine tutuldu. Uyuyamıyordu. Uyuyacağı sırada sıçrayıp kalkıyordu. Hâline bakıp şaşanlara: “Sa’îd bin Cübeyr ile hâlim ne olacak? Uyuyacağım anda, ayağımı çekip sarsıyor ve beni uyandırıyor” dedi. Bu acıklı durumuyla ancak onbeş gün yaşayabildi. Sa’îd bin Cübeyr şehîd edildikten onbeş gün sonra Haccâc da öldü.

Sa’îd bin Cübeyr hazretlerinin bildirdiği hadîs-i şerîflerden bazıları: “Ağızlarınız Kur’ân-ı kerîm’in yollarıdır. Onları misvak ile temizleyiniz.”

“Müslüman bir kadın, hamileliği boyunca, doğum yaptığı esnada ve çocuğunu emzirdiği sürece, Allah yolunda cihad edenler gibidir. Bu esnada vefât ederse şehîd sevâbı alır.

“Resûlullah ( aleyhisselâm ) yırtıcı hayvanlardan köpek dişi olanları ve pençesi ile avlıyan kuşları yemeği haram etti.”

“Mesh üzerine mesh etmek misâfir için üç gün ve üç gece, mukîm için bir gün bir gecedir.”

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Tabakât-ı İbn-i Sa’dcid-6, sh. 256

2) Vefeyât-ül-a’yân cild-2, sh. 371

3) Hilyet-ül-evliyâ cild-4, sh. 272

4) Tehzîb-üt-tehzîb cild-4, sh. 11

5) Tezkiret-ül-huffâz cild-1, sh. 76

6) Meşâhir-i Eshâb-ı Güzîn sh. 71

7) Tam İlmihâl Se’âdet-i Ebediyye sh. 1060